

Diabetes mellitus a Ibn Sina známy ako Avicena

Andrea Bukovská^{1,2}

¹ Nemocničná lekáreň UN, Martin

² Diabetologické edukačné centrum I. internej kliniky JLF UK a UN, Martin, prednosta prof. MUDr. Marián Mokáň, DrSc., FRCP Edin

Avicenna (Abu Ali al-Husayn ibn Abd Allah ibn Sina al-Balkhi ; asi *980–†1037) bol perzský astronóm, básnik, filozof, fyzik, politik, prírodovedec, učenec a vedec, ktorý je považovaný za otca modernej medicíny. Napísal 450 kníh, ktoré koncentrujú širokú škálu vedomostí najmä zo stredovekej filozofie a medicíny. Jeho najslávnejšia kniha napísaná okolo roku 1030 po arabsky *Al-Kánún fi ttibb* poznaná aj v latinskom preklade z 12. storočia ako *Canon medicinae* bola takmer päť storočí štandardnou lekárskou učebnicou na mnohých európskych univerzitách. Zhrnul v nej všetky vedomosti arabskej, byzantskej, gréckej, indickej, perzskej a rímskej medicíny. Popísal všetky známe lekárske odbory, ale pozornosť venoval aj dietetike, fyzioterapii, kozmetike, pohybu, príprave liekov a spoločenskej výchove. V latinčine vyšla asi v tridsiatich vydaniach. Až v päťnástom storočí bol k textu knihy doplnený komentár. Zdravotný systém Avicenna založil na poznatkoch a tvrdeniach Claudia Galéna, ktoré šikovne skombinoval s aristotelovskou metafyzikou, ale aj arabskými a perzskými tradíciami. Avicenna zaviedol arabské pomenovanie cukrovky **abdulab**, čo znamenalo vodné koleso alebo **zalkh et kuliah**, čo znamenalo hnačku obličiek. Veľmi presne popísal jej príznaky, či už nadmerné močenie, nadmerný smäd a podvýživu, ale aj abnormálnu chuť k jedlu, furunkulózu, karbunkulózu, poruchu sexuálnych funkcií, psychické problémy, ale aj dokázateľnú sladkú chuť moča. Zaoberal sa aj diagnostikou a liečbou suchej a vlhkej diabetickej gangrény včítane komplikácií v zmysle amputácie a sepsy. Na liečbu cukrovky odporúčal emetiká a popíjanie čaju z bazy čiernej (*Sam-bucus nigra*), lipy malolistej (*Tilia cordata*) alebo vrbý

bielej (*Salix alba*), u ktorých využíval sudorifické vlastnosti a popíjanie čaju zo senovky gréckej (*Trigonella foenum-graecum*) a kurkumy bielej (*Curcuma zedoaria*), u ktorých preukázal hypoglykemizujúce vlastnosti. Zakazoval používať lieky a potraviny s diuretickým účinkom. Pacientom odporúčal hipoterapiu s miernym trením o koňa. V neskorších štádiách choroby odporúčal iba vlažný kúpeľ a popíjanie aromatického vína. Ako prvý jasne rozlíšil úplavicu cukrovú a úplavicu močovú. V kapitole o obezite popísal nielen patofyziológiu, ale aj komplikácie obezity, včítane amenorey, infertility, náhlejšieho cievneho mozgového príhody a poruchy sexuálnych funkcií.

Literatúra

<<http://www.wdl.org/en/item/4276/>>.

<<http://www.islamweb.net/emainpage/index.php?page=articles&id=136050>>.

Mokáň M, Martinka E, Galajda P et al. Diabetes mellitus a vybrané metabolické ochorenia. P+M: Turany 2008. ISBN 978-80-969713-9-8.

Savona-Ventura C, Mogensen CE. History of Diabetes Mellitus. Elsevier Masson: Issy-les-Moulineaux Cedex 2009. ISBN 978-22-947-0990-6.

Švejnoha J. Vítězové nad cukrovkou. GEUM: Semily 1998. ISBN 80-86256-00-6.

Mgr. Andrea Bukovská

✉ bukovska@unm.sk

Diabetologické edukačné centrum I. internej kliniky JLF UK a UNM

www.unm.sk

Doručené do redakcie 19. augusta 2013